

СПОГАДИ ПРО АКАДЕМІКА ДМИТРА КОСТЯНТИНОВИЧА ЗЕРОВА

Я пам'ятаю Дмитра Костянтиновича як жваву й енергійну людину, прекрасного знавця рослинного світу, неперевершеного оповідача подій з історії України.

Мені завжди приємно згадувати дні та миті спілкування з Дмитром Костянтиновичем у Канівському заповіднику влітку 1947 р. Тоді моя мати, Олена Дмитрівна Вісюліна, проводила літню практику зі студентами кафедри вищих рослин біологічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, де вона тоді викладала. Час від часу до заповідника навідувався Дмитро Костянтинович, який очолював кафедру нижчих рослин університету. Він приділяв багато уваги своїй дочці Марині та мені, ходив з нами на прогулянки, катав на човні. З ним було весело, цікаво, ми почувалися затишно і напрочуд впевнено. Я та Марина захоплювалися тоді ловлею метеликів для колекції, тому всюди брали з собою сачки. Саме на цій фотографії я, моя мама, Марина та Дмитро Костянтинович стоїмо на березі Дніпра, повертаючись з чергової прогулянки. Чудовий літній день, хмарки, що плывуть по небу, але не затуляють сонце, блакить небесна і блакить Дніпра, лагідний, приймний вітерець. Це моя улюблена фотографія, і коли я розглядаю її, в пам'яті зринає той незабутній літній день. Мені поталанило спілкуватися з Дмитром Костянтиновичем і його дружиною Марією Яківною і в подальшому. Я не раз зверталася до них з особистих і наукових питань і завжди відчувала зацікавленість, порозуміння і теплоту.

Збігали роки... Я студентка першого курсу біолого-грунтознавчого факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, лекції з нижчих рослин читав нам Дмитро Костянтинович. Я вважала, що маю скласти йому іспит лише на «відмінно». Коли подала до захисту

кандидатську дисертацію, працюючи молодшим науковим співробітником у Ботанічному саду імені акад. О.В. Фоміна при КДУ, Дмитро Костянтинович узяв мене в Інститут ботаніки. Так я стала молодшим науковим співробітником у відділі цитології та ембріології, яким завідував у ті часи член-кореспондент нашої Академії Яків Самуїлович Модилевський. Звичайно, це було втіленням моєї мрії — працювати в Інституті ботаніки, який вважався форпостом ботанічної науки в Україні.

Згадую, що коли я йшла на захист дисертації в січні 1960 року і прямувала з Інституту до червоного корпусу КДУ парком Шевченка, то зустріла там Дмитра Костянтиновича. Він щиро і тепло побажав мені успіху. На жаль, мене тоді провалили, зводячи рахунки з керівником моєї кандидатської дисертації Ксенією Юлівною Кострюковою. У той час існував такий порядок: захист відбувався на Вченій раді факультету, але його рішення затверджувала Велика вчена рада, куди входили представники всіх факультетів. Декан факультету Олександр Вікторович Топачевський був обурений результатами голосування, він звернувся до ректора університету Івана Трохимовича Швеця, пояснив йому всю ситуацію. Велика вчена рада скасувала рішення Вченої ради біолого-грунтознавчого факультету і призначила третього опонента для перезахисту вже на цій раді. Дмитро Костянтинович щиро переживав ті події, всіляко підтримував мене — і морально, і фаховими порадами. Він прийшов на мій перезахист, який під головуванням проректора Олександра Захаровича Жмудського відбувся в жовтні того ж року. Все закінчилося добре, і вже в грудні ВАК затвердив рішення Великої вченої ради університету.

...Пригадую деякі гумористичні моменти. Яків Самуїлович Модилевський звітує на Вченій раді Інституту про роботу відділу в поточному році. Слід

Елизавета Кордюм,
Олена Дмитрівна
Вісюліна, Марина
Зерова та Дмитро
Костянтинович на
березі Дніпра біля
Канівського заповід-
ника. Літо 1947 р.

Elisaveta Kordyum,
Olena Dmytrivna
Visyulina, Marina
Zerova and Dmytro
Kostiantynovych on
the Dnipro River bank,
near Kaniv Reserve.
Summer 1947

зауважити, що коли я прийшла до Інституту, у відділі проводилися порівняльні дослідження ембріології видів родин, які мають народногосподарське значення. Основні родини вже вивчалися, і мені залишилася родина зонтичних (тодішня *Umbelliferae*, теперішня *Apiaceae*). Після доповіді Якова Самуїловича про результати моїх досліджень Дмитро Костянтинович з гумором резюмував: «Ну от пішов на базар і повернувся з повним кошиком кропу, петрушки, моркви, фенхеля та пастернаку». Восени 1961 року я виконувала обов'язки вченого секретаря на час відпустки Євгенії Георгіївни Копачевської. Д.К. Зеров наприкінці року знайомився з результатами роботи відділів, особливу увагу приділяв виконанню досліджень з тем, які слід було завершити поточного року, та підготовці до друку монографій. Я супроводжувала Дмитра Костянтиновича і з подивом дізналася, що в його записнику міститься інформація про час декрету окремих наших співробітниць. Справа в тому, що молоді тоді в Інституті було обмаль, оскільки лише наприкінці 50-х років почали зараховувати нових співробітників. В одному з відділів Дмитро Костянтинович поцікавився, чи вже народила співробітниця (не пам'ятаю її прізвища). На заперечну відповідь він з подивом зазначив, що вона, за його записами, вже мала народити, адже жінка не може ходити вагітною 11 місяців.

На мою думку, Дмитро Костянтинович був ідеальним директором, і дуже прикро, що так склалися обставини, що він звільнився з цієї посади в 1963 році.

Досліджуючи бріофлору, Д.К. Зеров особливо захоплювався біологією видів роду *Anthoceros*, багато розповідав про особливості структури клітин і дискусійне положення роду в систематиці мохів. У його кабінеті стояли горщики з рослинами одного з видів *Anthoceros*, за якими дбайливо доглядала лаборант, красуня Антоніна Олешко.

Готуючи докторську дисертацію, присвячену ембріології та цитології видів зонтичних у зв'язку з їхньою філогенією й еволюцією, я часто обговорювала непрояснені питання з Дмитром Костянтиновичем, який мав свою концепцію походження рослинного світу. Обговорення були надзвичайно корисними для мене, дискусії точилися жваво і цікаво. Мені дуже приємно, що я захистила докторську дисертацію ще за життя Дмитра Костянтиновича. Він тоді привітав мене і побажав успіхів у подальших дослідженнях. Його побажання, на щастя, здійснилися.

Впевнена, що ім'я Дмитра Костянтиновича Зерова, видатного вченого-ботаніка, Людини з великої літери, назавжди залишиться в історії ботанічної науки, у вдячній пам'яті прийдешніх поколінь.

Є.Л. КОРДЮМ